

การศึกษากระบวนการและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
นวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

A Study of Processes and Guideline for Product Development
for Innovation Thai Silk Community Enterprises in Pha Khao District, Loei Province

สุทธิพร ขมภูทอง¹

E-mail: Suttipron191928@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหมจัดตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 59 หมู่ 12 ตำบลผาขาว อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มผู้เลี้ยงหม่อนไหมในชุมชน อำเภอผาขาว จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงของกลุ่มและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงหม่อนไหม โดยมีการเลี้ยงหม่อนไหมในครัวเรือนรวมถึงการแปรรูปผลผลิตจากหม่อนไหม ได้แก่ ผ้าไหม รังไหมสด สบู่จากใยไหมและรังไหมขัดหน้า เป็นต้น ซึ่งมาจากนวัตกรรมภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย โดยมี นายศิริวัช วงศ์นิคม เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ เป็นผู้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจฯและผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และยกระดับเศรษฐกิจในชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหมจึงหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มวิสาหกิจฯ เพื่อส่งเสริมการตลาดและรายได้ในชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดเลย

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย สมาชิกวิสาหกิจฯครัวเรือนผู้เพาะปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยในวิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่มมีกระบวนการกลุ่มดังนี้ การให้ความรู้เกี่ยวกับปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในครัวเรือน จัดหาพันธุ์หม่อนไหมให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรรวมถึงการรับผลผลิตจากหม่อนไหมเพื่อนำมาแปรรูปผ่านนวัตกรรมโดยกลุ่มวิสาหกิจฯ ทั้งนี้กลุ่มวิสาหกิจฯมีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเริ่มจากการวางแผนการสร้างบรรจุภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผลผลิตเพื่อจัดจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคและทั้งนี้มีการมีจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์หรือเพจ Facebook กลุ่มวิสาหกิจฯนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ในการจัดจำหน่ายสินค้าแปรรูปจากผลผลิตหม่อนไหมจำเป็นต้องในบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและดึงดูดผู้บริโภค มีผลผลิตจากกลุ่มวิสาหกิจฯนวัตกรรมหม่อนไหมดังนี้ การแปรรูปรังไหมขัดหน้า การแปรรูปสบู่เส้นไหม การแปรรูปดักแด้ทอดอ้อกระป๋อง การแปรรูปเส้นไหมเป็นเส้นเครื่องดนตรี เป็นต้น

คำสำคัญ: กระบวนการกลุ่ม พัฒนาผลผลิต แปรรูปผลผลิต

Abstract

The Research of this study were Guideline for product development for innovation thai silk community enterprises in Pha Khao district, Loei Province, This group is participation of people in the community. To generate income for people in the community. for innovation thai silk community enterprises in Pha Khao district, that have the cooperation of villagers To generate income for people in the community to have an increased quality of life that is unemployed or to find hobbies, For general people and generate income for sericulture groups, sericulture groups have been compiled in the database that has been processed. Mulberry is silk, fresh cocoons, soap made from silk fibers, and cocoons of facial scrubs, etc, from an internal survey of the community group. And Mr. Siwat Wongnikhom as the chairman of the community enterprise group Sericulture is planted to raise silkworms to reduce production costs. And sold through online channels or Facebook pages, the Mulberry Silk Innovation Enterprise Group, Pha Khao District, Loei Province. In distributing processed products from sericulture products, it needs to be in beautiful packaging that attracts consumers, which is an important principle in distribution. online because there is a wide range of manufacturers To promote products and raise the economy in the community. The silkworm innovation community enterprise group therefore finds ways to develop products in the enterprise group. To promote marketing and income in the community.

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Keywords: group process, further development, production processing

ความเป็นมาของปัญหา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ การดำเนินธุรกิจของชุมชนได้กลายเป็นประเด็นที่รัฐบาลหลายครั้งทำให้รัฐบาลในแต่ละยุคสมัยต่างก็มีแนวความคิดที่จะหาวิธีให้มีความสำคัญเพราะเป็นรากฐานของเศรษฐกิจในระดับประเทศ ทำให้ประเทศสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ให้มีความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใหม่นั้นต้องเข้าใจที่สูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกได้ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวม โดยต้องมีการร่วมมือกันของบุคคลในชุมชนรัฐบาลไทยจึงได้มีการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายผลักดันให้มีการรวมตัวกันของบุคคลในชุมชนโดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ และนำเอาทรัพยากรในชุมชนตลอดจนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาผลิตซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและมีเสถียรภาพ โดยเน้น เป็นสินค้าหรือส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพลักษณะเดียวกันมาจัดตั้งเป็นกลุ่มไปที่มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้าง ธุรกิจเล็กๆ คอยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการนำของบุคคลความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก ด้วยเชื่อมั่นว่า ในกลุ่มที่มีความรู้และประสบการณ์ร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อสร้างรายได้ประเทศไทยยังมีศักยภาพและสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ทำให้รัฐบาล และเป็นการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และในระหว่างชุมชนจึงต้องหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ จนกระทั่งสามารถขยายเป็นเครือข่ายโยงใยทั่วประเทศ แต่ความสำเร็จต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้นคือ ทรัพย์สิน ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลาที่สั้นและเป็นไปอย่างยั่งยืนนั้นที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้หากรู้จักการบริหารจัดการกับทรัพย์สินนั้น จะต้องอาศัยการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพอย่างชาญฉลาด ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ไปจนถึงระดับประเทศ

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 สำหรับจังหวัดเลยเป็นจังหวัดท่องเที่ยวและอุดมด้วยทรัพยากรท้องถิ่นจำนวนมากมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้วกว่า 1,000 แห่ง ประกอบด้วยกลุ่มการผลิตสินค้า และกลุ่มการให้บริการและการท่องเที่ยว ซึ่งจากการลงพื้นที่วิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหมอนไหม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดเลย พบว่าเป็นกลุ่มสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เลี้ยงหมอนไหม สาวไหม ทอผ้าไหม การออกแบบลายที่เพิ่มมูลค่า กำลังการผลิต รวมถึงการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อแปรรูป เช่น การแปรรูปไหมขัดหน้า สบู่จากใยไหม เป็นต้น ทั้งนี้ได้รับการส่งเสริมจากศูนย์หมอนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกหมอนไหม เลี้ยงตัวไหม เพื่อลดต้นทุน การสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนา การผลิต และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจ กลุ่มวิสาหกิจรูปแบบเกษตรกรรมต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักจึงทำให้บางครั้งมีปัญหาภัยธรรมชาติก็เป็นส่วนผันแปรให้ราคาผลผลิต รวมทั้งในส่วนของการสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมยังมีปัญหาด้านมาตรฐานสินค้าการพัฒนาทักษะในด้านการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ ซึ่งต้องดำเนินการให้มีระบบมาตรฐานสากลเป็นที่ยอมรับและสมาชิกสอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชนและเป็นการช่วยลดความเสี่ยง ของวิสาหกิจชุมชนยังขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาสินค้า การเกษตรทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ ให้มีความเป็นมาตรฐานที่จะนำไปสู่ตลาดในระดับสากลได้ ทำให้เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

การส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนและเพิ่มความเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และรับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ให้มีอำนาจในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนนั้น ประเด็นที่สำคัญอย่าง มากในการประชาสัมพันธ์สินค้า ส่งเสริมการตลาด การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายการเข้าถึง การประชาสัมพันธ์ก็เป็น สิ่งสำคัญยิ่งในการจะช่วยเหลือส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจสู่ชุมชนอย่างมากขึ้นและยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Juruwan and Kositanon (2012) ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมและปัจจัยสำคัญจากการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการซื้อ พฤติกรรมของผู้บริโภคจากการสื่อสารการตลาดในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์พบว่า โดยภาพรวมของปัจจัยสำคัญของ การสื่อสารการตลาดในรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับผู้บริโภคมากที่สุด ด้านภาพลักษณ์ องค์กร และด้านการสื่อสารสองทาง ตามลำดับ ดังจะเห็นได้ว่าสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของ ผู้บริโภคแล้วสินค้าและผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องประกอบด้วยภาพลักษณ์ที่ดี ไม่ว่าจะเป็นองค์กร ตราสินค้า และบรรจภัณฑ์ที่ดีจะช่วยส่งเสริมการตลาดใจซื้อและเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้ และอีกประการหนึ่งการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Marketing) จะช่วยตอบสนองด้านการติดต่อสองทางระหว่างลูกค้าและผู้จำหน่ายเข้าถึงกันได้อย่างรวดเร็วทุกมุมโลก เพิ่มช่องทางการขายได้และทันต่อการแข่งขันในตลาดโลกได้ ประกอบกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่าย ให้มีความแปลกใหม่ ทันสมัยพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคตลอดเวลา (Prayalaw and Manmart, 2015) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นการวิจัยเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าท้องถิ่นและการเพิ่ม ช่องทางการตลาดผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์พัฒนาชุมชนและเพิ่มความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และรับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นและจะเป็น

สิ่งขับเคลื่อนให้กลุ่ม วิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่นมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าอันจะสามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชน และช่วยส่งเสริมประชาสัมพันธ์ จัดจำหน่ายและเข้าถึงผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการกลุ่มและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสามารถส่งออกและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค นำไปสู่กระบวนการแปรรูปและสร้างผลิตภัณฑ์กลุ่มอย่างยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study) โดยใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สมาชิกกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย การศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่นและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนากลุ่มจากสมาชิกและประธานกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่มฯ รวมถึงช่องทางการจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษา เพื่อให้ทราบข้อมูลถึงปัญหา ความต้องการ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย ดังกล่าว โดยทำการสัมภาษณ์แยกประเด็นดังนี้

- 2.1 ลักษณะของผลิตภัณฑ์เดิม
- 2.2 ผลิตภัณฑ์ในร้านยอดจำหน่ายสูงสุด
- 2.3 รูปแบบและผลิตภัณฑ์ที่มีความต้องการของตลาดและกลุ่ม ผู้บริโภคในปัจจุบัน
- 2.4 ลักษณะรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความต้องการของกลุ่มผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study) โดยใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยเป็นสมาชิกกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย การศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่นและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย ดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี แนวปฏิบัติและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) กับสภาพการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย โดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากแหล่งข้อมูล เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในการสร้างเครื่องมือการวิจัยเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์หาข้อมูล

3.2 ศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study) ด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย โดยดำเนินการดังนี้ ทำการลงภาคสนามและศึกษาข้อมูลเชิงลึกที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อนำเนื้อหาและข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์และหาสภาพการดำเนินงาน แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสอบถาม สนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับ แนวทางการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิชาศึกษิตชุมชนทอผ้าท้องถิ่น วิเคราะห์โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การตีความหมาย (Interpretive Methodology)

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย

ผลจากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย เป็นการรวมกันของกลุ่มผู้เลี้ยงหม่อนไหมในชุมชน โดยมีการปลูกใบหม่อนเพื่อเลี้ยงตัวไหมถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา ไหมส่วนใหญ่ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงเป็นไหมพื้นเมือง (เหลืองโพธิ์) และไหมอุตสาหกรรม (ดอแก้ว) สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมือง โดยได้ดำเนินงานตามภารกิจที่สำคัญการดำเนินงานตามศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดเลย ดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมอนุรักษ์และคุ้มครองหม่อนไหม
- 2) ผลิตพันธุ์หม่อนไหมและวัสดุย้อมสี
- 3) บริการวิชาการถ่ายทอดเทคโนโลยีและส่งเสริมการผลิตหม่อนไหม
- 4) ส่งเสริมเศรษฐกิจและการตลาดหม่อนไหม
- 5) กิจกรรมวิจัยและพัฒนาหม่อนไหม
- 6) สิ่งเสริมการรับรู้สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- 7) การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการพัฒนาด้านหม่อนไหม
- 8) Smart Farmer

ทั้งนี้ศูนย์ประสานงานจากหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุนและปลูกฝังให้ ชาวบ้านสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นชุมชน มาพัฒนาเป็นอาชีพเสริมที่สามารถเพิ่มรายได้ เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม เส้นสด รังไหมสด การแปรรูปใบหม่อนเป็นอาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์สบู่จากเส้นไหม ดักทอดดักกระป๋องสุญญากาศ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหมมีเงินทุนเวียนภายในกลุ่มจำนวน 100,000 บาท มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์รังไหมสดและเส้นไหม มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์จะมีลูกค้ามารับซื้อในกลุ่ม ภายในหมู่บ้านและการจัดจำหน่ายออนไลน์ผ่านทางเพจ Facebook ซึ่งถือว่าผลิตภัณฑ์จากรังไหมสด พัฒนาเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน และชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย

ผลจากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เลย ได้ส่งเสริมการปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหม และแปรรูปผลิตภัณฑ์ ณ โครงการศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตามพระราชดำริ มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย ดังนี้

- 1) เส้นไหม
- 2) รังไหมสด

โดยมีการดำเนินการจัดจำหน่ายผ้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม พบว่า ช่องทางการจำหน่าย จำแนกดังนี้

- 1) จัดจำหน่ายที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย
- 2) จำหน่ายตามงานเทศกาลประจำปีจังหวัด งานกาชาดและออกบูธตามงานต่างๆ
- 3) จำหน่ายผ่านทางออนไลน์ที่เพจ Facebook กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรม หม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย โดยการศึกษาพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์หม่อนไหมที่ได้จากกลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม ให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า โดยข้อมูลได้จากการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม มีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1. การแปรรูปผลิตภัณฑ์รังไหมที่ได้จากการสาวไหม
2. การแปรรูปต่อยอดผลิตภัณฑ์จากสินค้าเดิมโดยทำการประยุกต์ให้ทันสมัยโดยกรอบของการพัฒนาโดยวิเคราะห์

กรอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า

- 1) รูปแบบทันสมัยและตอบสนองต่อผู้บริโภค
- 2) เพิ่มความเป็นเอกลักษณ์
- 3) เน้นความเรียบง่ายตามท้องถิ่นและชุมชนสามารถผลิตเองได้
- 4) ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย

จากกรอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การพัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีรูปแบบดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรังไหมเป็นรังไหมขัดหน้า

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สบู่จากเส้นไหม

ภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากดักแด้เป็นดักแด้ทอดอัดกระป๋องสุญญากาศ

ภาพที่ 4 แสดงรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเส้นไหมเป็นเส้นเลี้ยงเครื่องดนตรี

อภิปรายผล

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เลย ได้ส่งเสริมการปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหม และแปรรูปผลิตภัณฑ์ ณ โครงการศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตามพระราชดำริ มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ดังนี้ เส้นไหม รังไหมสด โดยมีการดำเนินการจัดจำหน่ายผ้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ประธานกลุ่มวิสาหกิจนวัตกรรมหม่อนไหม พบว่า ช่องทางการจำหน่ายจำแนกดังนี้ 1) จัดจำหน่ายที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย 2) จำหน่ายตามงานเทศกาล

ประจำจังหวัด งานกาชาดและออกบูธตามงานต่างๆ 3) จำหน่ายผ่านทางออนไลน์ที่เพจ Facebook กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย สอดคล้องกับงานวิจัย กรณีการ สายเทพและพิชญา เพิ่มไทย (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดองไม้ประดิษฐ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้หาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดองไม้ประดิษฐ์เพื่อให้ได้มาตรฐาน การส่งออก ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจะเน้นการที่ประดิษฐ์ดองไม้เพื่อประดับพวงหรีด เชิงเทียน มีปริมาณ ผลผลิตที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับคำสั่งซื้อของลูกค้า อีกทั้งยังไม่มีรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็น รูปธรรม โดยแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม 1) ต้องมีการรวมกันเป็นเครือข่ายและจัดพบปะกัน เป็นระยะ อาทิ เป็นรายเดือนหรือไตรมาส 2) ต้องมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าและการควบคุมระบบ การผลิตให้มีความสม่ำเสมอ และ 3) ต้องมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของลูกค้า และเพื่อการส่งออก

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย โดยการศึกษาพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์หม่อนไหมที่ได้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม ให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า โดยข้อมูลได้จากการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม มีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนี้ 1. การแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ได้จากการสาวไหม 2. การแปรรูปต่อยอดผลิตภัณฑ์จากสินค้าเดิมโดยทำการประยุกต์ให้ทันสมัยโดยกรอบของการพัฒนาโดยวิเคราะห์กรอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า รูปแบบทันสมัยและตอบสนองต่อผู้บริโภค , เพิ่มความเป็นเอกลักษณ์ , เน้นความเรียบง่ายตามท้องถิ่นและชุมชนสามารถผลิตเองได้ , ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย สุภทัณี เปี่ยมสุวรรณกิจ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวตำบลนางแล อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพในชุมชนเน้นรักษาสีแวดล้อม ทำการเกษตรแบบอินทรีย์ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การปลูกสับปะรด กล้วย ลิ้นจี่ ลำไย ถั่ว งา และทำนาแบบขั้นบันได และจำหน่ายในรูป ผลไม้สด ทำให้ประสบปัญหาการ เก็บรักษา ดังนั้น ในปี 2556 สมาชิกกลุ่มฯ จึงนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มี 4 ชนิด ได้แก่ 1) กล้วยอบแห้ง 2) สับปะรดอบแห้ง 3) ลิ้นจี่อบแห้ง และ 4) ลำไยอบแห้ง โดยใช้กรรมวิธีการผลิตและภูมิปัญญาดั้งเดิม ปัญหาการ ดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปุ๋ยอินทรีย์คือ ขาดความรู้การแปรรูป ขาดเทคโนโลยีการผลิต บรรจุภัณฑ์ไม่ดึงดูดใจ ไม่มีเอกลักษณ์ ไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป คณะผู้วิจัยจึงนำสมาชิกกลุ่มฯ เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตจากศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผลจากการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเชิงปฏิบัติการ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ดังนี้ 1) คุณภาพผลิตภัณฑ์กล้วยตาก (กล้วยอบแห้ง) และสับปะรดอบแห้ง ด้านรสชาติ สี และกลิ่น สามารถเก็บ รักษาได้นาน บรรจุภัณฑ์สวยงามแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนและระบุวันเดือนปีที่ผลิต และวันหมดอายุ 2) ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นใหม่ ได้แก่ บาร์กล้วยตาก และกล้วยอบน้ำผึ้งคาราเมล (กล้วยโฮโซ) ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเพิ่มขึ้น กลุ่มฯ มีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเดือนละ 8,000 บาท โดย ผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มยังคงยึดหลักใช้วัตถุดิบ ในท้องถิ่นร้อยละ 80 กลุ่มสามารถผลิตได้เอง เป็นการพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษากระบวนการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย เป็นการรวมกันของกลุ่มผู้เลี้ยงหม่อนไหมในอำเภอดงหลวง อำเภอนองหินและอำเภอกู่กระดิง โดยได้มีดำเนินงานตามภารกิจที่สำคัญการดำเนินงานตามศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เลย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหมจัดตั้งขึ้นเมื่อ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2564 โดยมีวัตถุประสงค์รวมกลุ่มครัวเรือนผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเลี้ยงและไหมพื้นเมือง ทั้งนี้เพื่อเจรจาและต่อรองราคาให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไหม ให้ได้รับความเป็นธรรมและเป็นไปตามมาตรฐานกลุ่มวิสาหกิจ โดยมีหน่วยงานสนับสนุนหลัก คือ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์และอบรบให้ความรู้ , กรมหม่อนไหมจังหวัดเลย ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดเลย สนับสนุนนักวิชาการเกษตร นักวิชาการหม่อนไหม มีการะบวนการดำเนินการกิจกรรมกลุ่มฯ ดังนี้ ปลูกต้นหม่อน เลี้ยงไหมเลี้ยงและไหมพื้นเมือง สาวไหมแปรรูปจากเส้นไหมเป็นสบู่ รวมทั้งจัดจำหน่ายผ่านทางออนไลน์โดยประธานกลุ่มวิสาหกิจเอง

ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลยจากการสัมภาษณ์ถึงจุดประสงค์หลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหมฯ การผลิตผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม พบว่าเพื่อเป็นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ลดต้นทุนเครื่องอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยในวัตถุประสงค์ที่มีท้องถิ่นและใบหม่อนนี้ได้จากการปลูกหม่อนนำมาเลี้ยงไหม ไม่เสียค่าอาหารในการเลี้ยงตัวไหม ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย เป็นการประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ เก็บลูกหม่อนขายและแปรรูปทำน้ำหม่อนจำหน่ายในชุมชน เพิ่มรายได้ เป็นการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนและเป็นกิจกรรมที่ช่วยปรับบุคลิกภาพของชาวบ้าน สร้างความมั่นใจและทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย มีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ การแปรรูปรังไหมสดหน้า การแปรรูปสบู่เส้นไหม การแปรรูปดกแด

ทอดอัคระป้อง การแปรรูปเส้นไหมเป็นเส้นเครื่องดนตรี ทั้งนี้มีการสร้างบรรทัดที่ไม่ว่าจะเป็น กล้องสุญจากใยไหม กระป๋องดักแด้
ทอดสุญจาก สติ๊กเกอร์ติดกับบรรทัดสร้างมาตรฐานและความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้บริโภค เพื่อจัดจำหน่ายผ่านทางออนไลน์ ส่งผลให้
ได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคเป็นอย่างดี โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ชื่นชอบสินค้าปลอดสารและสินค้าจากไหมโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ศึกษาแบบการบริหารจัดการและดัชนีความสำเร็จผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเพื่อให้ชุมชนอื่นและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปกำหนดนโยบาย วางแผน และสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสินค้าชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อกำหนดทิศทาง

2. การดำเนินสภาพงานกลุ่มวิสาหกิจโดยใช้ความร่วมมือการพัฒนาสินค้าชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อกำหนดทิศทาง
มาตรการต่างๆ ในการส่งเสริมการผลิตการลงทุน และช่องทางการตลาด และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์กลุ่มเพื่อการ
ท่องเที่ยวในบริบทของสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรทัดอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการเพิ่มช่องทางการตลาดสู่ระดับสากล และเพิ่มการขยายช่องทางการตลาด ของกลุ่มเข้าสู่ AEC (ASEAN
Economic Community)

3. ควรมีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการขยายผลิตภัณฑ์ทางการตลาดตามความต้องการ ของผู้บริโภค

4. ควรมีการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในกลุ่ม ในการอบรมเพิ่มเติมความรู้เช่น ทักษะทาง ด้านภาษาในการสื่อสาร
ภาษาต่างประเทศ ทักษะด้านงานบริการ และการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี ที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2555). เอกสารดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

จักรศักดิ์ วงศ์วิราช และ อัจฉรา มลิวงศ์. (2554). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน. <file:///C:/Users
/AvsMorLoeii/Downloads/fmslpru,+Journal+editor,+1.%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%9
3%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C.pdf> (สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2566).

จาริตา หินเฑาะว์ และ คณะ. (2553). การจัดการผลิตภัณฑ์OTOP กรณีศึกษา: กลุ่ม แม่บ้านสามัคคีพัฒนา. <https://kukr.
lib.ku.ac.th/kukr_es/kukr/search_detail/result/20002448 > (สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2566).

จวีร์วรรณ จันทลา และ คณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามทางเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/61543/> (สืบค้นเมื่อ 5
มกราคม 2566).

ชวพงษ์ นัยสุข. (2549). การผลิตและต้นทุนการผลิต ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. <https:
//dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/201960> (สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2566).

ณัฐพร เขียวเกษม และ คณะ. (2547). การศึกษาการดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดนครสวรรค์.
<file:///C:/Users/AvsMorLoeii/Downloads/eaktida,+Journal+manager,+V.pdf> (สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2566).

บุษบา หินเฑาะว์ และ คณะ. (2551). การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตอาหาร
แปรรูปจากข้าวในจังหวัดพิษณุโลก. <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/203915> (สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม
2566).

สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2531). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://opac-health
sci.psu.ac.th/BibDetail.aspx?bibno=450296> (สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2566).

สุวิมล กลางประพันธ์. (2551). แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์. <https://digital.
library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Creator/personDc/80361>.

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหมอนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย.

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

ศิวัช วงศ์นิคม. (28 พฤศจิกายน 2565).

สุทธิพร ชมพูทอง.